

spirit, according to which the regionalization process has become an effective and constructive component for the dynamics of economic and social mechanisms in nowadays Europe. As Bukovsky et al. (2003) pointed: globalization and Europeanization are constraints that could be branded as from above while political culture creating identity would be from below.

References

- Amin, S. (1988) L' Eurocentrisme. Critique d'une ideologie, Anthopos, Paris
- Barna, R. (2008) Economie Regională, Editura EFES, Cluj-Napoca, pp. 115 - 149
- Bukovski, J., Piattoni S., Smyrl, M. (2003) Between Europeanization and Local Societies. The Space for Territorial Governance, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham, Boulder, New York, Oxford, pp. 2 - 7.
- Calleya, S. (2000) Regionalism in the Post-Cold war World, Ashgate, Aldershot, pp. 71 - 75
- Cederman, Lars-Eri (2001) Constructing Europe's identity, The External Dimension, Lynne Rienner, Boulder, London
- Herschel, T. and Newman, P. (2002) Governance and Europe's City regions, Routledge, London and New York, pp. 25 - 28
- Daniel G., Arce M., Sandler, T., (2002) Regional Public Goods: Typologies, Provision, Financing, and Development Assistance, Edita Norstedts, Stockholm
- Dăianu, D. (2000) Încotro se îndreaptă țările post-comuniste?, Polirom, Iași, pp. 109 - 156
- De Rougemont, D. (1965) The Making of Europe, Stein and Day, New York
- Dukes, P. (1996) Frontiers of European Culture, Edwin Mellon, Lewinston

Herschel T., Newman, P. (2002) Governance and Europe's City Regions, Routledge, London and New York, pp. 25 - 28

Hilpert, U. (2003) Regionalization of Globalised Innovation, Routledge, New York

Karagiannis, N. (2002) Developmental Policy and the State, Lexington Books, Lanham, Boulder, New York, Oxford

Knox, P., Agnew, J., McCarthy, L. (2003) The Geography of the World Economy, Arnold, London, pp. 379 - 396

Mattli, W., Pluemper, T. (2004) The Internal value of External Options - How the EU Shapes the Scope of Regulatory Reforms in Transition Countries, EUP - European Union Politics, Vol. 5 (3), SAGE, London

Minc, A. (1992) The Great European Illusion, Blackwell, Oxford, pp. 208 - 223

Petrakas G., Maier G., Gorzelak G. (2001) Integration and Transition in Europe: Economic Geography of Interaction, Routledge, London

Pugalis, L., Bentley, G. (2015) The meta-approach to regional development: a re-appraisal of place-based thinking, in Regions, The Regional Studies Association, No. 297, Issue I, pp. 21 - 23

Seidelmann, R. (2001) European Union and Eastern Europe, in Mario Telo (Ed.), European Union and New Regionalism, Ashgate, Aldershot, pp.187 - 205

Trăistaru, I., Păuna, C., (2003) The Emerging Economic Geography in Romania, in Iulia Trăistaru, Peter Nijkamp, Laura Resmini, Eds., The Emerging Economic Geography in EU Accession Countries, Ashgate, Aldershot, pp. 242 - 283.

УДК: 323.1(4-12)

© Vasile Simileanu
(м. Бухарест)

MULTICULTURALISM LA MAREA NEAGRĂ

Dobrogea a reprezentat poarta de acces pe axa euro-asiatică, cu rol major în dezvoltarea dialogului cultural. Localizată în bazinul Mării Negre, populația Dobrogei a venit în contact cu popoarele dispuse în acest areal. Mixul de etnii, culturi, tradiții și religii - sedimentat în milenii, a generat un model unic de conviețuire și comunicare în spațiul euro-asiatic. În același timp, comunitățile turcă și tătară au dezvoltat relații importante pe axa ponto-caspică, strategii care aduc un plus de stabilitate și securitate în zona lărgită a Mării Negre. Modelul dobrogean ar putea să fie dezvoltat ca strategie pentru rezolvarea conflictelor înghețate și închiderea unor conflicte din zonele fierbinți ale planetei.

Cuvinte cheie: Dobrogea, Turcia, tătari, geopolitică, Marea Neagră, multiculturalism

Vasile Simileanu. Мультикультуралізм в Чорноморському регіоні. Добруджа була воротами в Євразійській осі, з головною роллю в розвитку культурного діалогу. Розташоване в регіоні Чорного моря населення Добруджа увійшло в контакт з мешканцями даного регіону. Поєднання та

змішання етносів, культур, традицій і релігій - що відбувалося протягом тисячоліть, створило унікальну модель співіснування і спілкування в євразійському просторі. Водночас, турецькі та татарські громади розвивали важливі відносини Понто-Каспійської осі. Це стратегії, які приносять більшу стабільність і безпеку у розширеному Чорноморському регіоні. Добруджанська модель може бути розвинена як стратегія для вирішення конфліктів і закриття заморожених конфліктів у гарячих точках планети.

Ключові слова: Добруджа, Туреччина, татари, геополітика, Чорне море, мультикультуралізм.

Vasile Simileanu. Multiculturalism in the Black Sea region. Dobruja was the gateway on the Eurasian axis, with a major role in the development of the cultural dialogue. Located in the Black Sea basin, the Dobrogea's population has come into contact with the people in this area. The mix of ethnicities, cultures, traditions and religions of grayish in millennia, has generated a unique model of coexistence and communication in the Euro-Asian areas. At the same time,

Turkish and Tatar communities have developed important relationships on the Ponto-Caspian, strategies that bring more stability and security in the wider Black Sea area. Real model could be developed as a strategy for solving the frozen conflicts and closure of areas of conflict hot spots on the planet.

Keywords: Turkey, the region, geopolitics, the Black Sea, multiculturalism.

După demantelarea URSS, concepțiile geostrategice, geopolitice și cultural-lingvistice, etnico-confesionale și politico-militare s-au grefat pe noile aspecte determinate de către evoluțiile economiei de piață. Am asistat și asistăm la evoluții istorice în spațiul eurasiatic, privit ca monospațiu de o complexitate foarte mare, în care strategiile ruse, euratlantice, islamice și chineze se confruntă. Rusia dorește să controleze zonele strategice maritime de interes geopolitic sunt¹: Atlantică, Arctică, Oceanul Pacific, Marea Neagră, Marea Caspică și Oceanul Indian. S-a vorbit despre statutul Mării Negre: lac roman, grecesc, rus, turc și mai nou euratlantic. Extinderea NATO și UE au determinat reacții din parte Moscovei, care a stipulat trei obiective prioritare pentru Marea Neagră, cum sunt: *“reînnoirea comunicațiilor maritime și fluviale, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii litorale și portuare”* precum și cel referitor la *“perfecționarea bazei juridice a activității flotei din Marea Neagră a Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei; păstrarea orașului Sevastopol în calitate de bază principală”*².

În ceea ce privește interesele strategice pe axa ponto-mediterană, este de reținut menținerea obiectivului care *“asigură potențialul militar naval necesar al Federației Ruse în regiune”*³, prin menținerea a două puncte strategice Crimeea și Tartousse. Chiar dacă geografic, Crimeea – puternic militarizată și vitală pentru strategiile militare ruse -, împarte Marea Neagră în două părți simetrice de 250 km fiecare, relațiile statelor cuprinse în arealul sistemului geopolitic determinat de bazinul Mării Negre, chiar dacă sunt antagonice din punct de vedere politico-militar, au evoluat și în sensul dezvoltării unei colaborări privind securitatea zonală.

Marea Neagră reprezintă un sistem geopolitic foarte important pe relația eurasiatică, chiar dacă strategiile UE sunt defavorizante pentru statele situate în vecinătatea acestei mări interioare. Din cele mai vechi timpuri, în acest spațiu au poposit și au lăsat urme palpabile marile civilizații și imperii: Roman, Grec, Persan, Țarist, Otoman, peste care s-au suprapus marile invazii. Amprenta cea mai puternică au lăsat-o Imperiul Țarist și cel Otoman. După dispariția Imperiului Țarist și a Imperiului Otoman, sistemul geopolitic s-a divizat inițial în centrul Balcanilor și Caucazului, apoi în patru, adăugându-se Centrul Nord - Pontic și cel Anatolian. În prezent, interesele Turciei și Rusiei se intersectează mai puțin în bazinul Mării Negre și mai mult în zona republicilor turcofonomusulmane din Asia Centrală, mijloacele de influență ale Turciei în zonă fiind net superioare vis-à-vis de cele ale Rusiei împotriva Turciei.

De fapt, ce reprezintă Marea Neagră din punct d

vedere geopolitic? Este un sistem eurasiatic, având ca poli de putere Federația Rusă și Turcia. Generat ca sistem economic la inițiativa Turciei în anul 1992, din Zona Extinsă de Cooperare Economică a Mării Negre fac parte Rusia, Armenia, România, Ucraina, Turcia, Moldova, Georgia, Azerbaidjan, Bulgaria, Albania și Grecia.

Dacă vom analiza cu atenție aceste state, vom vedea că în marea majoritate vom întâlni elemente etnice turcice, ruse, ucrainene, bulgare, române, care ar trebui să de consistență funcționării sistemului, nu numai în plan economic, dar și cultural. Din acest punct de vedere, vom vedea că elementele etnice române se împletesc armonios cu elementele autohtone din Ucraina, Bulgaria, Rusia, Albania și Grecia – chiar dacă drepturile minorităților române din unele state sunt frecvent încălcate. Din punctul de vedere al repartiției etnice acest sistem face parte din elipsa de securitate a României. La fel putem discuta de elementele etnice turce din România, Ucraina, Rep. Moldova, Bulgaria, Albania, Azerbaidjan și Grecia, care ar trebui să facă parte din elipsa de securitate a Turciei. Să nu uităm că popoarele turcice sunt formate din aproximativ 150 milioane de vorbitori, probabil descendenți ai triburilor originare din Asia Centrală, iar noțiunea de turc este folosită în limbajul științific pentru a denumi în principal popoarele și limbile zonei asiatice dintre Marea Neagră și Asia Centrală. Pe timpul expansiunii abbaside, soldații turcici sau stabilit în Orientul Mijlociu (mai puțin Siria). Grupurile turcice au fondat dinastii în Iran, iar pe timpul expansiunii Otomane s-au stabilit în comunități izolate în Orientul Mijlociu, Europa de Sud-Est, Sudul Rusiei și Africa de Nord.

Simion Mehedinți, împreună cu geografii români a abordat în studiile sale aria de interferență a geografiei cu istoria, politica și etnologia, îmbinând criteriul universalității istoriei cu cel al organicității geopolitice și geo-etnologice a popoarelor. Prin această abordare geopolitică, profesorul român a subliniat rolul important al înțelegerii geopolitice a unui popor, afirmând că acesta trebuie să îndeplinească două serii de exigențe și repere: cele legate de dinamica spațiilor și cele legate de dinamica popoarelor. Tema centrală dezvoltată de Mehedinți a fost cea a statului național în raport cu vecinătățile sale, considerând de maximă importanță strategică istmul ponto-baltic, strâmtoarele ponto-mediteraneene, Dunărea și Carpații⁴.

Raportarea la spațiul carpto-danubiano-pontic ca spațiu de însemnătate strategică pentru Europa a rămas una de actualitate, în sensul că cele trei elemente geografice: Munții Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră sunt și elemente care au configurat jocurile actorilor geopolitici europeni de-a lungul istoriei. Această temă geopolitică este de actualitate și pentru alianțele geopolitice actuale: Uniunea Europeană și NATO, având o importanță geostrategică deosebită în relațiile cu partenerii euro-atlantici, demonstrată cu prisosință de cele două conflagrații mondiale, dar și de scenariile din sfera geo-resurselor energetice prezente.

Aceste atu-uri oferă României rolul de poartă comercială sud-estică, comparând-o cu Olanda⁵ care este considerată poarta nord-vestică a Europei, prin:

- constituirea zonelor libere economice Sulina la Marea Neagră, Ungheni și Giurgiulești la Galați, cele realizate cu Ungaria, de la Siliștea - Călărași cu Bulgaria, și cu Iugoslavia;

- conectarea României la rețeaua internațională de transport a resurselor de gaze naturale și petrol pe relația eurasiatică

- schimburile comerciale se realizează, în principiu, de-a lungul litoralului de vest și de nord: Burgas și Varna în Bulgaria, Constanța în România, Odessa și Crimeea în Ucraina și Novosibirsk (complex petrolier accesibil navelor de 200.000 t) în Rusia, Istanbul și Trabzon (Turcia);

- traficul comercial în Strâmtoarea Bosfor este de valoare apropiată cu cele din Panama și Suez, iar dezvoltarea exporturilor de produse petroliere ale CSI vor reactiva portul Constanța ca cel mai mare port la Marea Neagră și, posibil, refacerea flotei românești;

- libertatea de navigație în strâmtoarele turcești a constituit întotdeauna o preocupare importantă a Rusiei și renegocierea, care a avut loc în Turcia, a Convenției de la Montreaux (1936) nu a fost acceptată de Moscova. Totuși, Turcia, invocând securitatea navigației și protecția mediului marin, solicită ca exporturile petroliere din CSI să nu se realizeze prin strâmtoari. Ca atare Ankara propune o conductă care să lege câmpurile petroliere din Caucaz cu un port mediteranean, deci turcesc. Studiile lui *Gheorghe I. Brătianu*, concretizate în lucrarea *"Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană"* scot în evidență importanța majoră a două poziții geopolitice, pe care România trebuie să le includă obligatoriu în calculele ei strategice: sistemul de strâmtoari Bosfor-Dardanele - care *"nu sunt altceva decât prelungiri ale gurilor Dunării"*-, (continuând tezele lui Iorga și Titulescu, privind importanța strâmtoarilor turcești din Marea Marmara) și Crimeea - *"care prin porturile ei naturale, prin cetățile ei din timpurile cele mai vechi, prin bastionul maritim înaintat pe care-l reprezintă în Marea Neagră este evident o poziție stăpânitoare peste tot complexul maritim de aici"*, ca un „*avanpost*” peste tot complexul maritim al Mării Negre⁶.

- trecerea sub controlul turcesc a unei părți a exporturilor energetice nu pare a fi pe placul Moscovei;

- navigația liberă în strâmtoari nu se va putea desfășura dacă ieșirea spre Marea Mediterană, respectiv prin Marea Egee, nu va cunoaște o anumită libertate. Acest element este esențial în diferendul greco-turc privind delimitarea zonelor de suveranitate maritimă, precum și în revendicările Ankarei față de anumite insule grecești situate în apropierea litoralului turcesc. Dacă Marea Neagră a putut fi considerată un câmp de bătălie în marile confruntări dintre Est și Vest, ea va deveni spațiul colaborărilor locale și regionale;

- chiar dacă în prezent se manifestă conflicte locale, cum sunt cele din partea orientală a zonei

dintre armeni și azeri, abhazi și osetini, fără a vorbi de cel kurd din Anatolia, această regiune, un veritabil mozaic etnico-religios, care, de-a lungul istoriei, s-a aflat în calea imperiilor (otoman, țarist, persan, sovietic...) a cunoscut odată cu dispariția ultimului, libertatea pentru toate națiunile. Nici Federația Rusă, nici Turcia și nici Iranul nu pot rămâne insensibile. Această regiune este, totuși, o zonă de legătură între Est și Vest, de la Marea Neagră la Asia Centrală, dincolo de Marea Caspică și, între Nord și Sud, de la lumea slavă până în Golful Persic. Totodată, Marea Neagră este (potențial) foarte bogată în hidrocarburi. Țările din estul mării sunt supuse incertitudinilor atât economice, cât și politice, legate de consecințele războiului din Iugoslavia (în special pentru Bulgaria și România) și, pe de altă parte, de modificările teritoriale regionale apărute ca urmare a dispariției URSS, și a Pactului de la Varșovia (Ucraina și de exemplu, Moldova). În acest context geopolitic perturbator apare clar că miza cea mai importantă, și deci de valoare strategică, o constituie dominația asupra Mării Negre.

- pentru România, dezvoltarea relației Marea Caspică - Marea Neagră - Marea Mediterană este vitală din punct de vedere economic și comercial, această perspectivă poate fi de amploare în relațiile statului nostru cu lumea occidentală, prin dezvoltarea navigației maritime și fluviale.

Potrivit specialiștilor politico-militari francezi, Rusia nu a abandonat niciodată proiectul său de *"a deschide o fereastră"* spre sud. Rivalitățile ruso-ucrainene privind viitorul Flotei Mării Negre și a bazelor sale militare nu au altă miză decât autoritatea asupra acestei mări. Ucraina și Turcia doresc să obțină dominația asupra resurselor maritime, în timp ce Rusia nu vrea să piardă singurul său mod de acces spre *"mările calde"*. Suveranitatea Ucrainei are efecte negative asupra geopoliticii ruse. Rusia se simte încorsețată la Marea Neagră, care nu îi mai oferă, în prezent, ieșirea la *"mările calde"* și îi limitează, din punct de vedere geopolitic, controlul asupra strâmtoarilor Bosfor și Dardanele - devenite elemente de presiune euratlantică -, folosite de o expansiune potențială a influenței turcești, prin promovarea neotomanismului.

Caucazul, ca spațiu tangențial aflat pe axa ponto-caspică, are în componere două areale geopolitice: Caucazul de Nord și teritoriul a trei republici cauziene - Georgia, Armenia și Azerbaidjan, unde să regăsim populații de origine turcică, care comodează foarte mult strategiile ruse din regiune, mai ales că Turcia euratlantică controlează, din punct de vedere strategic, zona de frontiere care aparține spațiului unitar montan al Caucazului.

Pe de altă parte, se consideră că Rusia este vulnerabilă în relațiile cu spațiile geopolitice clasice: Heartland și Rimland - Turcia și Iran. Pentru contactarea strategiilor occidentale privind influențele Turciei în zona de securitate, Rusia a generat un cordon de securitate compus din Azerbaidjanul de Sud (situat pe teritoriul Iranului) și raioanele nordice ale Turciei care, elemente etnice kurde și armene.

Pe axa ponto-caspică, din punct de vedere etnopolitic vom regăsi manifestările unor straturi culturale bine fundamentate, astfel⁷:

- polul rus Rostov-pe-Don-Volgograd-Astrahan, ca nucleu geopolitic al întregii strategii cauziene a Eurasiei, numită convențional "triunghiul Khazar". Centrele strategice ale "triunghiului Khazar" trebuie să dezvolte niște lanțuri geopolitice independente care s-ar desfășura strict spre sud. Din Rostov prin Krasnodar spre Maikop, Suhumi și Batumi. Din Stavropol spre Khislovodsk, Nalcik, Orgjonichidze, Tșinval și Tbilisi. Din Astrahan spre Mahacikala. "Noua ordine geopolitică în Caucaz" presupune o reîmpărțire totală a realităților politice existente și trecerea de la modelul corelației stat-stat sau națiune-națiune la un sistem Centru-periferie - totodată structura periferiei trebuie să fie determinată nu de o diferențiere politică ci de una etnoculturală. Se apreciază că Azerbaidjanul ar trebui atașat tiranului, deoarece este ăiit, în acest mod fiind activată axa strategică Moscova-Baku-Teheran. Această strategie contravine multiculturalismului și aduce atingeri majore spațiului de influență turcică din arealul caucaziano-caspic. Păstrarea unei astfel de unități geopolitice creează o frontieră rasială, delimitată astfel:

- Kazahstanul Central (la sud de paralela 50, fiindcă la nord de aceasta sunt situate teritoriile incluse în "Răsăritul rusesc");

- Partea de pustiu al Turkmenistanului, Uzbekistanului și Kirghizistanului (areale turanice);

- Iran-Afganistan-Pakistan-India ("Ariana", "pământul arienilor").

Integrarea turanică este antiteza directă a eurasiatismului geopolitic și se insistă, prin alianța Berlin-Moscova, contactarea Turciei și a celor care promovează "panturcismul" și neotomanismul.

Analizând această abordare a școlii geopolitice ruse, nu putem să nu facem apel la *Teoria vitalității popoarelor*, în care se reliefa rolul culturii naționale și al religiei ca factori de rezistență la agresiunea externă. Conform teoriei lui Nicolae Iorga, dimensiunea spirituală a a unui popor reprezintă factorul determinant al rezistenței la asimilare, „frontierele culturale” fiind deschise multiculturalismului în scopul eliminării discriminărilor unor state împotriva altora, prin folosirea elementelor etnico-confesionale ca elemente de presiune.

Sociologul Ion Chelcea^{8,9} vorbea despre flux și reflux etnic, de raportul dintre dimensiunea etnică, culturală și politică a unui popor. Printre altele, Teoria sa despre *fluxurile și refluxurile etnice* este apreciată de specialiști ca fiind o viziune etnopolitică "înalt reprezentativă", alături de cea a lui Simion Mehedinți, de exemplu¹⁰. În lucrările de specialitate, etnopolitica este definită ca fiind o disciplină de ramură în cadrul științelor politice, care se ocupă cu relația dintre politică și etnicitate, atât sub aspectul impactului pe care etnicitatea îl exercită asupra proceselor politice, cât și al modului în care politica influențează formele de manifestare ale etnicității. În termeni generali, etnopolitica studiază consecințele politice ale diversi-

tății.

Tezele sociologului român sunt de strictă actualitate, având în vedere noile abordări privind etnicitatea și multiculturalismul, în condițiile construcțiilor structurale a organizațiilor de tip suprastatal.

În spațiul adiacent Mării Negre, pe axa europeană mediterano-ponto-caspică este necesar să se manifeste multiculturalitatea, care poate avea efect benefic în rezolvarea conflictelor înghețate din regiunea eurasiatică. Deși s-a afirmat că multiculturalismul a fost un eșec total ca strategie europeană, cu toate acestea s-a demonstrat că voința comună a statelor din zona adiacentă Mării Negre a avut ca efect reconsiderarea statutului minorităților naționale. Marea majoritate a statelor pontice sunt state multiculturale, în care regăsim manifestări ale pluralismului moral și religios, care nu exclud valorile și principiile comune statului național din care fac parte. Toleranța reciprocă dezvoltată de grupurile etnice din Dobrogea a fost, este și va fi una de tip pasiv, în care culturile coexistă în același areal, același mediu, dezvoltând relații comunicative și nu de izolare, fără a determina conflicte permanente și consistente. În spațiul dobrogean asistăm la coexistența diferitelor valori și moduri de gândire, a practicilor culturale și educaționale (situație definită uneori drept multiculturalism), la o articulare mozaicată a ideilor și a stilurilor.

Binomul unitate-diversitate definește structura umană a populației Dobrogei, conservată istoric și nu tranzitoric. Multiculturalismul dobrogean, în care se manifestă grupuri etnico-confesionale demne de o mini-Europă, având în vedere că în acest spațiu avem etnii reprezentate de: români, turci, tătari, rromi, evrei, greci, armâni, macedoneni, bulgari, lipoveni, ucraineni, ruși, bulgari ș.a., dar și religii diferite: creștină de diferite orientări, islamică, iudaică ș.a. are la bază cadrul conceptual și mental în care se înscriu demersurile cognitive și simbolice evaluate istoric.

Dacă în lume respingerea infuziilor culturii de tip occidental în spațiul islamic a dus la apariția de resentimente reciproce, acest lucru nu s-a manifestat și în cadrul comunității turco-tătare din Dobrogea. Integrarea culturală nu s-a manifestat prin asimilarea grupurilor etnico-confesionale de către populație majoritar română.

Pentru mulți factori de decizie politică, pentru negocieri și organizații mondiale este important de analizat modelul dobrogean de conviețuire pașnică culturală și confesională. În timp ce în state așa zis democratice nu sunt respectate minoritățile etnico-confesionale, România, prin modelul dobrogean, are un atu foarte important: un model ce poate fi exportat în contextul remodelării unor areale conflictuale. Aici ne referim la conflictul palestinian, conflictele înghețate din spațiul ex-sovietic, unele zone de instabilitate etnico-confesională.

Influența Turciei și României în spațiul adiacent Mării Negre trebuie să aibă la bază dezvoltarea unor proiecte comune, prin implicarea comunității turco-

tătare din Dobrogea și sprijinirea comunităților discriminate din statele din fosta URSS.

În același timp se impune generarea de modele culturale, confesionale, politice și economice pentru grupurile etnice din zonă, pentru conservarea și păstrarea acestora.

România și Turcia au potențial pentru îndeplinirea dezideratelor acestor grupuri discriminate.

¹ vezi și V.I.Kuroiedov, M.V.Moskovenko, op.cit.

² Ibidem

³ Ibidem

⁴ Chestia orientală din punct de vedere geografic și etnografic (1914), România în marginea continentului. O problemă de geopolitică românească și europeană (1941), Fruntaria României spre răsărit (1941) și Qu'est-ce que la Transylvanie ? (1940).

⁵ Situația reală din Marea Nordului ar da posibilitatea dezvoltării rutelor comerciale pe relația

cu Marea Neagră și mai departe către Asia Centrală, portul Constanța fiind un hubb strategic european pentru canalul ponto-caspic și pentru calea ferată de mare viteză trans-asiatică, ce va reactiva istoricul „Drum al Mătăsii”.

⁶ Marea Neagră. De la origini până la cucerirea otomană (postum).

⁷ Alexandr Dughin, Bazele geopoliticii. Viitorul geopolitic al Rusiei

⁸ Obiceiurile noastre populare și grija noastră de a le păstra, în Șoimii Carpaților, Cluj. (1938) și Neam și țară. Pagini etnografice și folclor, București (1940).

⁹ Ion Chelcea, Privire către noi înșine, ca popor, Pitești, 2002

¹⁰ Bădescu, Ilie, Dungaciuc, Dan, Ion Chelcea. În I. Bădescu și M. Ungheanu (coord.) Enciclopedia valorilor reprimate, vol.I, pp. 478-486, București, 2000

УДК: 314.15(048)

© Анастасія Проценко

(*м. Київ*)

ІМІГРАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стаття аналізує імміграцію як суспільне явище в аналізі сучасної мігрантознавської літератури. Стверджується, що вказане явище є знаними не тільки для розуміння процесів в країнах джерел чи країнах реципієнтах імміграції, але як глобальний виклик, котрий у т.ч. має безпековий вимір.

Ключові слова: імміграція, мігрантознавство, джерела імміграції, інтеграція іммігрантських спільнот, приймаюче суспільство.

Anastasiya Procenko. Immigration as an object of analysis in contemporary scientific literature.

The article analyzes immigration as a social phenomenon in the analysis of migration studies' literature. It is alleged that the phenomenon must be investigated not only for understanding of the processes of the sources, recipient countries of immigration, but as a global challenge, which also includes a security dimension.

Keywords: immigration, migration studies, sources of immigration, integration of immigrant communities, receiving society.

Anastasia Protsenko. Imigratia ca subiect de studiu în literatura științifică modernă. În articol se face analiza imigrării ca fenomen social abordat în literatura științifică modernă. Se face concluzia că fenomenul de imigrare constituie un factor influențabil nu doar în țările-furnizoare sau țările-recipiente, ci reprezintă și o adevărată provocare globală cu o dimensiune de securitate.

Cuvinte cheie: imigrație, furnizor de migrație, integrarea comunităților de imigranți, societate-recipient.

З огляду на складність питання міграційної політики та її невід'ємну присутність у функціонуванні будь-якої держави видається цілком актуальним вивчення досвіду розвинених країн світу в цьому аспекті. Ще одним аспектом, який підтверджує доцільність та важливість теми є те, що пред-

ставники українського етносу перебувають на всіх континентах земної кулі. Очевидно, що одні виїздили за власним бажанням, а інших вивозили насильно з їхніх автохтонних земель. Поза Україною проживає за різними підрахунками майже 20 млн. осіб українського походження. На сьогодні проблема імміграції посідає важливе місце серед проблем глобального масштабу. Глобальною вона стала вважатися в останні десятиліття. Саме наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. різко зросла кількість мігрантів у всьому світі. Вони перетворилися на виклик міжнародній безпеці загалом та національній безпеці деяких країн зокрема¹. Міграційні процеси, сильно детерміновані змінами, що відбуваються в житті одного чи (частіше) відразу декількох суспільств, і в цьому значенні є індикатором розвитку практично будь-якої з його сторін – політичної, етносоціальної, стану ринків праці і т.д.² Тепер проблема вийшла за межі задоволення соціально-економічних потреб мігрантів, перемістившись у площину політичних та культурно-релігійних вимог. Як наслідок, у багатьох провідних країнах утворилися етнонаціональні та етноконфесійні анклавні іммігрантів, які не адаптуються у світському суспільстві, а їх інтереси все частіше суперечать законам і традиціям країни проживання, „створюючи відчутний соціально-політичний дисбаланс”³. Незважаючи на шедрі соціальні пільги і численні засоби заохочення в окремих країнах, у цілому рівень народжуваності падає вже три десятиліття. Підвищення освітнього рівня і нові кар'єрні можливості жінок розвинених країн призвели до ситуації, коли майже кожна п'ята жінка у Фінляндії, Німеччині, Італії та Нідерландах до 40 років бездітна⁴. Така мода на добровільне “free-child” і є результатом того, що сотні мільйонів чоловік і жінок воліють мати менше